Vammaisfoorumi ry:n lausunto

Sosiaali- ja terveysvaliokunta 2.12.2025

Vammaisfoorumi ry

Sari Elomaa, juristi, varatuomari

Muutosehdotukset, 47 §

- Asiakkaan tai laillisen edustajan mielipiteen selvittäminen
  - Asetetaanko laillisen edustajan mielipide tässä etusijalle verrattuna omaisiin ja läheisiin?
  - Asiakaslain 9 §:n mukaan, kun asiakas ei kykene ymmärtämään asiaa, on asiakkaan tahtoa selvitettävä yhteistyössä hänen laillisen edustajansa taikka omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa.
- Ehdotuksen lisäys asiakkaan mukana kulkevasta teknologisesta ratkaisusta on ymmärrettävä käytännön kannalta.

Välttämättömyyden käsite

- Ehdotuksessa *välttämättömyys* muodostaisi käytännössä oikeutuksen teknologisen ratkaisun käytölle asiakkaan vastustuksesta huolimatta. Arvion tekisi sosiaalipalvelun työntekijä.
- **Välttämättömyyden määritelmä ja sen arvioiminen eri kohdissa jää edelleen epätäsmälliseksi.** Eri perusoikeuksien (yksityisyys / oikeus sosiaaliturvaan) vertailu tulisi perustua aukikirjoitettuun tapauskohtaiseen välttämättömyysvertailuun.
- Teknologisen ratkaisun käyttö tulee perustua vapaaehtoisuuteen. Asiakkaan kieltäytyessä tulisi yhdessä asiakkaan kanssa pyrkiä hakemaan hänelle hoidon ja huolenpidon muulla tavoin turvaava palvelun toteuttamistapa.

Teknologioiden eri käyttötarkoitusten mukainen sääntelyn eriyttäminen

- Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota tarpeeseen *täsmentää sääntelyä merkittävästi niin, että siitä käyvät nyt ehdotettua selvemmin ilmi eriasteisesti perusoikeuksiin puuttuvat teknologiset ratkaisut ja niiden käytön edellytykset ja rajoitukset*.
- Ehdotuksen 47 § 3 momentin edellytykset vastaavat edelleen alkuperäisen ehdotuksen sisältöä ja tulevat sovellettavaksi kaikkiin 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin teknologisiin ratkaisuihin.
- Osa teknologisista ratkaisuista ei vaikuta perusoikeuksiin, osa ei kerää henkilötietoa jne.
- **Eri käyttötarkoitusten eriyttäminen toisistaan ei vielä toteudu sääntelyssä.**

Asiakkaan oikeusturva

- Ehdotuksen mukaan päätöksestä tulee käydä ilmi käyttöön otettava 47 § 2 momentissa tarkoitettu teknologinen ratkaisu.
- Ehdotus sisältää näin olleen sisältää asiakkaalle jälkikäteisen oikeusturvakeinon.
- **Asiakkaan kannalta tilanne ei ole tyydyttävä, sillä teknologia voitaisiin nyt ottaa käyttöön ennen päätöksen lainvoimaisuutta.**
- Asiakassuunnitelmia, johon asiakkaan mielipide tulisi kirjata, ei laadita kaikilla hyvinvointialueilla vielä kattavasti.
- Muutoksenhakuprosessi voi olla asiakkaalle raskas tai jopa mahdoton toteuttaa.

Ilmoitus teknisestä valvonnasta

- Ehdotuksen 48 §:ssä termi 'näkyvä’ tulisi korvata 'saavutettavalla' paremman saavutettavuuden takaamiseksi kaikille asiakkaille, kuten näkövammaisille

Henkilötietojen käsittely

- Henkilötietoja koskeva täsmennys 47 §:m 4 momenttiin on hyvä ja vastaa sisällöltään tietosuoja-asetusta tietojen käytön rajoittamisesta ja säilyttämisestä.

Vammaisfoorumi ry

- Vammaisfoorumi on 29 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa.
- Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.